

Сікестіна Наталія Геннадіївна,
асистент кафедри економічного аналізу та обліку
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Головними напрямками розвитку національної економіки сьогодні є створення економіки відкритого типу, тобто відкритої для співпраці з зарубіжними партнерами, взаємного інвестування та кредитування з боку міжнародних фінансових організацій. Одним із недоліків у діяльності промислових підприємств в сучасних умовах є не тільки низька конкурентоспроможність їхньої продукції, але й неспроможність керівництва адаптуватися до змін у середовищі, яке його оточує. У зв'язку з цим, питання досягнення ефективності діяльності вітчизняних підприємств, а саме забезпечення рентабельності власного капіталу є актуальним, адже досягнення ефективності діяльності підприємства в сфері управління власним капіталом дає потенційну можливість підвищення економічної ефективності всієї діяльності підприємства.

Наукові дослідження у сфері фінансового аналізу орієнтовані здебільшого на вивчення питань економічного стану, розвитку, визначення фінансової стійкості, розробки стратегії, планування діяльності, підвищення конкурентоспроможності продукції та підприємства тощо. Дослідження показали, що виникнення збитків на підприємствах пов'язані із конкретними виробничими і функціональними підрозділами. Аналіз внутрішніх причин збиткової діяльності покликаний виявити недоліки в системі прийняття управлінських рішень. Однак проведені дослідження дають підстави стверджувати про відсутність системного підходу до питань забезпечення рентабельності власного капіталу промислових підприємств.

У сучасній літературі існує безліч показників рентабельності, які з різних позицій характеризують прибутковість. Найбільше аналітичне значення має розподіл показників рентабельності з точки зору вимірювання прибутковості вкладених ресурсів на створення потенціалу підприємства і прибутковості його поточних витрат [1; 3]. Від цього, в першу чергу, залежить вибір оціночних показників, які використовуються у розрахунках.

Найчастіше використовуються чотири різні показники прибутку підприємства: чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

(ряд. 2000); фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (ряд. 2190 ф. 2); фінансовий результат до оподаткування: прибуток (ряд. 2290 ф. 2); чистий фінансовий результат: прибуток (ряд. 2350 ф. 2). У залежності від того, з чим порівнюється обраний показник прибутку, виділяються три великі групи коефіцієнтів рентабельності: рентабельність інвестицій (капіталу); рентабельність продажів; рентабельність виробництва. У групі рентабельності інвестицій (капіталу) розраховують два основні коефіцієнти: рентабельність сукупного капіталу (або активів) *ROA* та рентабельність власного капіталу *ROE*. Показник *ROE* важливий для існуючих і потенційних власників, акціонерів, і, на нашу думку, може бути використаний для аналізу ефективності діяльності підприємств. Рентабельність власного капіталу показує, який прибуток приносить кожна інвестована власником капіталу грошова одиниця і є основним показником, який використовується для характеристики вкладень у діяльність того чи іншого виду.

Розробки в області факторного аналізу, які ведуться з початку 20 століття, мають велике значення для розширення можливостей використання аналітичних коефіцієнтів для внутрішнього фірмового аналізу та управління.

Перш за все, це відноситься до розробки у 1919 році схеми факторного аналізу, запропонованої фахівцями фірми Дюпон (*The DuPont System of Analysis*). До цього часу достатньо широке розповсюдження отримали показники рентабельності продажів і оборотності активів. Однак ці показники використовувалися самі по собі, без ув'язки з факторами виробництва. В основу наведеної схеми аналізу покладено детерміновану модель. З наведеної моделі видно, що *ROE* залежить від трьох факторів першого порядку: чистої рентабельності продажів, ресурсовіддачі та структури джерел коштів, інвестованих у підприємство. За допомогою аналізу зазначених коефіцієнтів у моделі можна визначати основні фактори, що впливають на результат діяльності підприємства, і систематично виявляти «слабкі» місця підприємства [4].

За два роки для ВАТ «Турбоатом» розраховано показники, що впливають на рентабельність власного капіталу із використанням індексного методу детермінованого факторного аналізу. За допомогою системного підходу встановлено, що для вказаного підприємства актуальними є питання, пов'язані з авансованим капіталом, тому що фінансовий важіль знизився на 0,01 відсоткових пункти, що призвело до зменшення на таку ж величину рентабельності власного капіталу. Підприємство отримує 0,03 грн чистого прибутку з кожної гривні проданої продукції. Інтенсивність використання ресурсів підприємства та його ділова активність за розглянутий період збільшилась на 0,01 відсотковий пункт, тобто 0,01 грн. виручки підприємство має з гривні, вкладеної в активи. Зміна рентабельності власного капіталу ВАТ «Турбоатом» здебільшого обумовлена структурою пасивів підприємства. Набагато слабкіше на результативний показник впливала оборотність активів та рентабельність продажів.

Література:

1. Савицкая Г. В. Экономический анализ [Текст] : [учеб. для вузов] / Г. В. Савицкая. – 11-е изд., испр. и доп. – М. : Новое знание, 2005. – 650 с.
2. Шеремет А. Д. Методика финансового анализа деятельности коммерческих организаций [Текст] : [Практ. пособие] / А. Д. Шеремет, Е. В. Негашев. – М. : ИНФРА-М, 2003. – 236 с.
3. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств [Текст] / М. Я. Коробов. – 3-є вид. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2002. – 294 с.
4. Сікетіна Н. Г. Аналіз власного капіталу / Сікетіна Н. Г. Дослідження та оптимізація економічних процесів: кол. монографія / [за ред. О. В. Манойленка, В. О. Матросової]. – Х.: Цифрова друкарня № 1, – 2012. – 485 с. – С. 85-95.